

Helena Mlejová

Biblioteka Miejska w Bratysławie
helenamlejova@mestskakniznica.sk

Biblioteka Miejska w Bratysławie na przestrzeni dziejów – aspekty historyczne, organizacyjne i zarządcze

Słowa kluczowe: biblioteka publiczna, biblioteka miejska, Bratysława, historia biblioteki, tożsamość biblioteki, działalność współczesna

Abstrakt: Biblioteka Miejska w Bratysławie to największa biblioteka publiczna na Słowacji. Została założona w 1900 r. i od tego czasu nieprzerwanie oferuje publiczności swoje usługi. Posiada ponad 200 tys. jednostek różnych rodzajów dokumentów. Jest to nowoczesne, otwarte miejsce, które przygotowuje wiele ciekawych programów i wydarzeń. Integruje społeczności w celu zapewnienia równości wszystkim, także tym znajdującym się w niekorzystnej sytuacji zdrowotnej lub społecznej. Ważnym zadaniem placówki jest ponadto umożliwienie pracownikom możliwości ustawicznego kształcenia się, aby mogli być twórcami wartościowych programów skierowanych do publiczności. W celu zwiększenia estetyczności przestrzeni prowadzone są regularne renowacje i systematyczne przebudowy historycznych budynków w centrum miasta. Wszystko to wymaga umiejętnego zarządzania i dobrej organizacji pracy. W artykule opisano te zagadnienia.

Keywords: public library, city library, Bratislava, library history, library identity, contemporary activity

Abstract: The Bratislava City Library is the largest public library in Slovakia. Founded in 1900, it has uninterruptedly provided services to the public ever since. The library holds over 200,000 units of various types of documents. It is a modern, open space that organizes numerous engaging programs and events. The institution integrates communities to ensure equality for all, including individuals facing adverse health or social conditions. An important task of the library is to enable staff to pursue continuous professional development, allowing them to create valuable programs targeted at the public. To enhance the aesthetic quality of the space, regular renovations and systematic reconstructions of the historic buildings in the city center are undertaken. All of these activities require skilful management and efficient organizational work. The article describes these issues.

Biblioteka wobec przemian historycznych

Każda nowoczesna biblioteka publiczna pełni liczne funkcje i realizuje wiele różnorodnych projektów; spełnia swoją misję informacyjną i edukacyjną na wiele sposobów, nie ograniczając się tylko do wypożyczania książek. Jest rzeczą naturalną, że instytucja publicz-

na powinna dążyć do zwiększania swojej dostępności i dostosowywania własnej oferty do potrzeb użytkowników. Dlatego w 2025 r. z okazji okrągłej rocznicy swojego istnienia Biblioteka Miejska w Bratysławie skupi się na udostępnianiu różnorodnych materiałów, projektów i programów. Choć książki stanowią podstawę działania każdej tego typu placówki, to nie są jedynym narzędziem, dzięki któremu księżnice mogą edukować, pomagać rozwiązywać problemy, doradzać i zapewniać rozrywkę. Dziś biblioteka nie jest już tylko magazynem książek, ale przestrzenią służącą do nauki, pracy, spotkań i spędzania wolnego czasu.

Biblioteka Miejska w Bratysławie została założona 1 października 1900 r. jako Biblioteka Miejska Wolnego Królewskiego Miasta Bratysławy. Była to druga co do wielkości biblioteka publiczna w Austro-Węgrzech, w której znajdowało się wówczas 4345 książek [4, s. 25]. Od tego czasu osiem razy modyfikowano jej oficjalną nazwę i cztery razy zmieniano lokalizację. 14 lat po założeniu instytucja stanęła w obliczu zagrożenia likwidacją – miasto chciało przenieść jej zbiory do nowej biblioteki Uniwersytetu Elżbietańskiego [4, s. 23]. Jednakże archiwista miejski Ján Nepomuk Batka, który przekazał instytucji swoje prywatne zbiory, nie zgodził się z tą decyzją. Dzięki niemu udało się zapobiec likwidacji Biblioteki Miejskiej w Bratysławie, zaś dziś jego spuścizna, w skład której wchodzi także rzadkie nuty i partytury, znajduje się w Dziale Muzyki i Sztuki na ulicy Kapucínskiej.

W trakcie swojej działalności, także tej najnowszej, biblioteka była narażona na różne nieszczęśliwe zdarzenia – wiosną i latem 1996 r. zalana została piwnica przy ulicy Laurínskej, gdzie mieścił się magazyn książek. W 2005 r. magazyn został ponownie zalany, w wyniku czego zniszczeniu uległo 25 tys. książek. Na szczęście księżnica otrzymała wsparcie ze strony społeczeństwa, co pozwoliło na odtworzenie zniszczonych zbiorów bibliotecznych.

Pomimo tych wyzwań biblioteka przez 125 lat swojego istnienia nieustannie się zmieniała, rozszerzała zakres swoich usług i tworzyła nowe miejsca pracy. Pewne przekształcenia wynikały ze zmiany sytuacji społecznej – np. w 1934 r. w tylnym skrzydle Pałacu Prymasowskiego otworzono filię dla bezrobotnych. Miejscowi księgarze i osoby prywatne podarowali jej około 2 tys. woluminów. Książki wypożyczano bezpłatnie i bez kar finansowych za przetrzymanie [4, s. 30].

W 1938 r. ze względu na uwarunkowania polityczne biblioteka została podzielona na trzy odrębne placówki: bibliotekę słowacką, węgierską i niemiecką. Księgozbiory dwóch ostatnich zaginęły po zakończeniu wojny [4, s. 34]. Od 1979 r. w budynku na ulicy Klárská mieściła się już nie tylko siedziba dyrekcji i pracownia introligatorska, ale także Dział Literatury Marksistowsko-Leninowskiej. Tutaj gromadzono pisma i podręczniki służące do nauki do egzaminów z obowiązkowych przedmiotów ideologicznych. Dyrekcja i warsztat mieszczą się w tym samym miejscu do dziś, natomiast dział literatury politycznej został zlikwidowany natychmiast po rewolucji w 1989 r. [8, s. 37].

Na fotografii 1 zaprezentowano budynek biblioteki na ulicy Kapucínska. Zdjęcie wykonano z okazji 120-lecia biblioteki.

Fotografia 1. Budynek na ulicy Kapucínska

Źródło: archiwum biblioteki.

Biblioteka wobec potrzeb użytkowników

Rozwój biblioteki zawsze odzwierciedlał potrzeby społeczeństwa. W 1945 r. w Bibliotece Miejskiej w Bratysławie został utworzony Dział Pracy z Dziećmi (począwszy od przed-szkolaków aż po młodzież w wieku 14 lat), pierwszy tego typu na Słowacji. Pierwotnie znajdował się na parterze Ratusza Staromiejskiego [8, s. 59]. W chwili obecnej oferuje około 41 tys. książek dla dzieci i młodzieży, a także przestrzeń do gier, odrabiania prac domowych i spotkań, z której korzystają uczniowie szkół i rodzice z małymi dziećmi. Działalność tej komórki obejmuje także organizowanie szeregu wysokiej jakości wydarzeń i warsztatów, a także prowadzenie klubów, które wspierają nie tylko czytelnictwo, ale także budowanie relacji ze sztuką, edukacją i środowiskiem.

Na uwagę zasługuje również powołanie w 1964 r. samodzielnego Działu Muzyki i Sztuki, pierwszego tego typu na Słowacji. Oficjalnego otwarcia dokonał śpiewak operowy Peter Dvorský [4, s. 46]. Obecnie w dziale znajduje się 45 tys. książek i czasopism na temat sztuki i architektury, a także nuty oraz kolekcja płyt winylowych i kompaktowych. Zlokalizowane w dziale studio muzyczne dysponuje pianinem elektrycznym i gitarą, z których mogą korzystać wszyscy miłośnicy muzyki. Biblioteka udostępnia również przestrzeń do prezentacji dzieł sztuki wizualnej – począwszy od prac dzieci aż po dzieła uznanych artystów. Od 1991 r. na drugim piętrze Działu Muzyki i Sztuki działa Galeria Artotéka, która prezentuje przede wszystkim sztukę młodych artystów. Galeria aktywnie współpracuje

z Akademią Sztuk Pięknych w Bratysławie, regularnie zapewniając przestrzeń wystawienniczą dla jej absolwentów.

Kolejna komórka – Wydział ds. Niewidomych i Słabowidzących pomaga osobom, które nie są w stanie czytać klasycznych książek. Oficjalnego otwarcia dokonano 8 maja 1991 r. z inicjatywy Diany, Księżnej Walii, która podarowała placówce pierwszą lupę do czytania. Utworzono wówczas specjalistyczny oddział, który miał na celu zaspokojenie potrzeb osób z dysfunkcją wzroku. Z czasem jednak rozszerzył on zakres swoich usług i od 2011 r. oferuje je wszystkim tym, którzy nie mogą czytać klasycznych książek: osobom, które przeszły udar, cierpią na epilepsję, mają trudności w uczeniu się, dysleksję lub autyzm. W wydziale dostępne są dokumenty w alfabecie Braille’a, różnego rodzaju pomoce naukowe i audiobooki. Dostępne są również czasopisma w wersji audio, w alfabecie Braille’a oraz drukowane dużą czcionką (dla osób niedowidzących), a także publikacje fachowe, bibliografie oraz indeks tematyczny dotyczący problemów użytkowników z dysfunkcją wzroku. Osoby starsze docenią też zapewne specjalne lupy do czytania, które powiększają tekst lub wyświetlają go w dużym kontraście. Na terenie oddziału oferowane są również gry planszowe dla niewidomych, kino z komentarzem audio i joga oczu. Regularnie odbywają się tu imprezy edukacyjne, kulturalne i społeczne dla osób z dysfunkcją wzroku, a także różnego rodzaju imprezy integracyjne. Wydział organizuje również wycieczki edukacyjne dla szkół. Ponadto został on zaprojektowany tak, by nie stwarzać czytelnikom z dysfunkcjami dodatkowych barier w poruszaniu się. Oprócz tego osobom niewidomym zaoferowano sygnalizator dźwiękowy, który również stanowi znaczące ułatwienie.

Biblioteka w czasie pandemii

Jeśli bibliotekę definiujemy jako przestrzeń do realizowania spotkań i interakcji różnych grup, to lata 2020-2022 stały się wyzwaniem, jeśli chodzi o utrzymanie kontaktu między książnicą a jej użytkownikami. Oczywiście podejmowane były wysiłki mające na celu zapewnienie bezpiecznych alternatyw dla tradycyjnej usługi wypożyczania (zaobserwowano nawet wzrost zainteresowania książkami elektronicznymi), ale mowa o większych wyzwaniach, biorąc pod uwagę inne role, jakie pełni biblioteka. Ze względu na trwającą długie miesiące pandemię Biblioteka Miejska w Bratysławie ograniczyła liczbę wydarzeń na żywo i skoncentrowała swoją działalność na wydarzeniach online. I tak na przykład ogólnosłowackie seminarium zawodowe *Projektowanie funkcjonalne i nowoczesna architektura biblioteczna* było transmitowane na żywo, można je było również obejrzeć w dowolnym momencie na stronie internetowej biblioteki oraz na kanale YouTube [7].

Jesienią 2020 r. biblioteka opublikowała także serię krótkich filmów, w których różne osobistości kultury dzieliły się swoimi doświadczeniami czytelniczymi, opiniami o bibliotekach i lekturze słowackich dzieł. Filmy promujące czytanie oraz popularyzujące rodzimą twórczość, udostępnione na różnych platformach, w ciągu miesiąca osiągnęły 5 tys. wyświetleń [5]. Biblioteka do świata wirtualnego przeniosła również swoje stałe formaty przeznaczone dla konkretnych grup docelowych – treningi pamięci czy projekt inscenizacji bajek *Knihoplavci* (Książkopływacy).

Biblioteka jako miejsce spotkań

Biblioteka Miejska w Bratysławie organizuje średnio 300 wydarzeń rocznie. Bezpłatne wykłady, występy, warsztaty, quizy, koncerty i inne eventy organizowane są dla różnych grup wiekowych. Biblioteka nie jest już miejscem, w którym odwiedzający w ciszy mają czytać i zaledwie od czasu do czasu porozmawiać z pisarzem na spotkaniach autorskich. Jest to przestrzeń otwarta dla wszystkich, o czym świadczy ożywiona współpraca ze szkołami, stowarzyszeniami obywatelskimi i instytucjami kultury. Jednym z wydarzeń, które szczególnie przypadło do gustu mieszkańcom Bratysławy, jest *Bratysławska burza książek*. To impreza, która odbywa się co roku w kwietniu (począwszy od 2006 r.). Początkowo w ramach akcji można było kupić książki wycofane z bratysławskich bibliotek publicznych, ale ze względu na duże zainteresowanie, obecnie do akcji włączają się także sami czytelnicy. Wydarzenie charytatywne, którego celem jest promocja ponownego wykorzystania książek, rok rocznie przyciąga około 12 tys. gości. Dochód ze sprzedaży książek przeznaczony jest na zakup audiobooków dla osób niewidomych i niedowidzących lub na uzupełnianie zbiorów bibliotecznych. W 2024 r. projekt został przekształcony i przybrał formę całorocznej burzy o nazwie *Przeczytane*.

Warto zaznaczyć, że Biblioteka Miejska w Bratysławie nie jest miejscem, które można odwiedzać wyłącznie z kartą biblioteczną – oferuje bowiem cztery czytelnie, dostępne bez ograniczeń. Bez potrzeby rejestracji odwiedzający mogą czytać codzienne gazety, czasopisma lub pracować na własnym laptopie, korzystając z dostępnego wi-fi. Dwie całoroczne czytelnie znajdują się przy ulicach Laurińska i Kapucínska, pozostałe dwie czynne są wyłącznie w okresie letnim – najmniejsza letnia czytelnia mieści się na dziedzińcu w dworcu Klariská, zaś najpopularniejsza, największa i najpiękniejsza letnia czytelnia to czytelnia *U Czerwonego Raka*. Nazwa pochodzi od sąsiadującej z nią apteki *U Czerwonego Raka*, o której po raz pierwszy wspomniano w 1773 r. jako o jednej z pięciu publicznych aptek w Bratysławie. Lokal, w którym mieści się dzisiaj biblioteka, w średniowieczu pełnił funkcję fosi obronnej przy wejściu do miasta przez Bramę Michalską. Od 1961 r. jest udostępniany zwiedzającym jako czytelnia biblioteczna [4, s. 45]. Od tego czasu przeszedł dwa duże remonty. W 2019 r. został nawet zamknięty ze względów bezpieczeństwa, by ponownie otworzyć się w 2020 r. dzięki przeprowadzeniu prac budowlanych, które gwarantują bezpieczeństwo zwiedzających. Przez całe lato, oprócz przyjemnej zielonej oazy w sercu miasta, filia ta oferuje odwiedzającym szereg wydarzeń (zob. fot. 2).

Kolejna istotna komórka to Dział Literatury Fachowej, który obejmuje materiały dla specjalistów ze wszystkich dziedzin wiedzy, ze szczególnym uwzględnieniem nauk społecznych (głównie filozofii, psychologii, ekonomii, językoznawstwa, pedagogiki, socjologii, pracy socjalnej oraz historii). Czytelnik znajdzie tu również literaturę regionalną dotyczącą Bratysławy i innych miast na Słowacji, a także na całym świecie, jak również wybrane czasopisma lokalne z różnych dzielnic Bratysławy. Można także wybierać spośród szerokiej oferty literatury faktu, roczników statystycznych, encyklopedii, słowników, map, atlasów i przewodników turystycznych. Dostępna jest ponadto prasa codzienna oraz liczne czasopisma naukowe i popularnonaukowe.

Fotografia 2. Wydarzenie w letniej czytelnicy

Źródło: archiwum biblioteki.

Z kolei Dział Literatury dla Dzieci i Młodzieży służy czytelnikom poniżej 18. roku życia. Można znaleźć w nim najważniejsze powieści, polecane przez szkoły lektury, literaturę edukacyjną, książki napisane w językach obcych oraz komiksy, a także bogaty wybór gier. Co prawda oferta skoncentrowana jest tu wokół potrzeb dzieci i nastolatków, ale sekcja może być również odwiedzana przez dorosłych użytkowników. Warto nadmienić, że wszyscy poniżej 15. roku życia mają prawo do bezpłatnego zapisu do biblioteki. Możliwe jest też korzystanie z regularnie organizowanych bezpłatnych wydarzeń lub wycieczek. Sekcja dysponuje także wielofunkcyjnym pokojem wyposażonym w technologie filmowe i teatralne, które można rezerwować i używać do własnych kreatywnych projektów.

Biblioteka Miejska w Bratysławie służy mieszkańcom stolicy i turystom od 125 lat. Jak pokazuje historia, zawsze reagowała na bieżące potrzeby społeczeństwa. Mimo że kolejne lata przynoszą nieoczekiwane wyzwania, to mogą one być początkiem nowego, ekscytującego rozdziału, w którym rola biblioteki po raz kolejny rozwinie się w nowych kierunkach. Szereg zmian związanych jest również z planowaną przeprowadzką – w najbliższych latach część biblioteki zostanie przeniesiona do odnowionego budynku uzdrowiska miejskiego City Spa Grössling [2], dzięki czemu zanurzenie się w świecie opowieści stanie się jeszcze bardziej atrakcyjne i dostępne.

Rozwijanie kompetencji pracowników biblioteki

Edukacja jest niezwykle istotnym elementem całego systemu bibliotek. Kiedy mówimy o edukacji, mamy na myśli nie tylko kształcenie bibliotekarzy, ale także rozwijanie kompetencji całego personelu bibliotecznego. Często są to absolwenci innych kierunków humanistycznych, którzy swoim wykształceniem i doświadczeniem wnoszą wiele pożytku do biblioteki. Dla instytucji tej ważne jest, aby każdy mógł w pełni rozwinąć swój potencjał, coś, co jest mu bliskie, coś, co robi chętnie również w czasie wolnym. Idealem jest osiągnięcie stanu, w którym pracownik może wykorzystać jak najwięcej swoich umiejętności z korzyścią dla placówki, w której pracuje. Możliwość wykorzystania swojego potencjału daje każdemu poczucie większej wartości, a dzielenie się wiedzą i umiejętnościami motywuje oraz sprawia, że pracownicy czują się ważną częścią zespołu bibliotecznego. Dlaczego istotne jest, aby bibliotekarze uczyli się przez całe życie? Ponieważ nauka daje samozadowolenie. Jeśli pracownik wie, że ma odpowiednie wykształcenie, to czuje się pełnoprawnym członkiem zespołu. Ważna jest również aktualizacja wiedzy, zwłaszcza w bibliotece. Jednocześnie niezwykle istotne pozostaje utrzymanie konkurencyjności na rynku pracy. Wykształcony i zmotywowany zespół pracowników jest fundamentem każdej instytucji biblitecznej i ważnym warunkiem jej dalszego rozwoju.

Model kształcenia bibliotekarzy przez całe życie powinien być jednolity i wprowadzany konsekwentnie na szczeblu krajowym. Jednocześnie ważne jest zastanowienie się nad potrzebami kadrowymi różnych typów bibliotek. Ogólne wykształcenie, wszechstronność zawodowa i uniwersalność są bardziej przydatne w bibliotekach publicznych. Z kolei w bibliotekach naukowych i akademickich coraz bardziej widoczne jest zapotrzebowanie na wysoko wyspecjalizowane kompetencje bibliotekarzy, fachowców posiadających wiedzę i doświadczenie w różnych dziedzinach działalności.

Patrząc na cały proces od strony kierownictwa, pierwszym krokiem jest analiza własnej instytucji – kompetencji posiadanych przez personel oraz zapotrzebowania na nie ze strony użytkowników. Ważne jest, aby zastanowić się, w jaki sposób kadra ma być kształcona. Na pewno konieczne jest poznanie struktury pracowników i odpowiedzenie na pytanie, kto pracuje w bibliotece? Często osoby zatrudnione w bibliotekach są nie tylko bibliotekarzami, ale także nauczycielami, kulturoznawcami, językoznawcami lub absolwentami jeszcze innych kierunków, posiadającymi doświadczenie w dziedzinie innej niż bibliotekoznawstwo. Dlatego należy przeanalizować potrzeby i preferencje edukacyjne, a więc kierunki, w ramach których dana osoba chce się dalej rozwijać, i włączyć je w zakres nieformalnej edukacji oferowanej przez bibliotekę. Na poziomie instytucjonalnym system dokształcania pracowników należy modelować w oparciu o wiedzę, na co jest aktualnie zapotrzebowanie i co mogłoby być interesujące dla społeczeństwa, stanowiąc element programów edukacji nieformalnej oferowanej przez bibliotekę. Ostatnim krokiem jest wdrożenie programu kształcenia ustawicznego.

Aby osiągnąć cel, jakim jest posiadanie wykształconego zespołu pracowników, bardzo ważne jest ustalenie punktu wyjścia. W Bibliotece Miejskiej w Bratysławie przeprowadzono analizę preferencji edukacyjnych pracowników biblioteczných, wywiady z wybranymi pracownikami, a także ankietę, której celem było zidentyfikowanie zainteresowań personelu róż-

nymi rodzajami kształcenia. Finalnie uwzględniono zwłaszcza te obszary, które byłyby nie tylko interesujące w kontekście rozwoju indywidualnego, ale także dla samej biblioteki. Wyniki pokazały, że należy skupić się na edukacji językowej (szczególnie na nauczaniu języka angielskiego, ale także innych języków), edukacji informatycznej (narzędzia, oprogramowanie, języki programowania), kompetencjach miękkich – rozwijaniu umiejętności komunikacyjnych dla potrzeb codziennej komunikacji z użytkownikami i jednocześnie wspieraniu efektywnej komunikacji w zespole, a także edukacji dorosłych oraz edukacji dzieci i młodzieży.

Jednym z celów diagnozy było ustalenie, w jaki sposób poszczególni członkowie zespołu mogliby przyczynić się w przyszłości do realizowania programów edukacji nieformalnej realizowanych przez bibliotekę. Projekt mający na celu wprowadzenie systematycznych szkoleń pracowników jest w trakcie opracowywania. Jego stopniowa realizacja zależy od możliwości budżetowych instytucji oraz od tego, ile środków uda się pozyskać od założyciela w kolejnych latach, aby zapewnić długoterminową stabilność tego procesu.

Tożsamość instytucjonalna w kontekście strategii kulturalnej i współpracy z innymi instytucjami kultury

W 2021 r. rozpoczęto prace nad kształtowaniem tzw. tożsamości organizacyjnej biblioteki. Określono obszary, w ramach których zdefiniowano ważne dla instytucji wartości [3]. Zaprezentowano je w tabeli 1.

Tabela 1. Wartości kształtujące tożsamość organizacyjną Biblioteki Miejskiej w Bratysławie

Jesteśmy otwartą przestrzenią:
• Oferujemy bezpieczne, dostępne i przyjazne dla każdego środowisko.   • Jesteśmy częścią przestrzeni publicznej miasta Bratysławy i życia jego mieszkańców, uczestniczymy w podnoszeniu jego jakości i zadowolenia klientów.   • Bierzemy pod uwagę sytuacje życiowe różnych grup społecznych i jednostek, aby móc być dla nich przydatnymi.
Rozbudzamy ciekawość:
• Rozbudowując wiedzę i umiejętności, pomagamy ludziom rozwijać się, wzrastać i tworzyć.   • Zapewniamy zasoby i możliwości kształcenia ustawicznego, samorealizacji i lepszego orientacji w społeczeństwie i na świecie.   • Zachęcamy do współpracy, wzajemnego uczenia się i eksploracji.
Oferujemy doświadczenia:
• Zachęcamy do odwagi i kreatywności jako narzędzi służących samorozwojowi i integracji.   • Budujemy relacje z czytelnikami i literaturą, dostarczamy i współtworzymy historie.   • Wspieramy działalność twórczą i artystyczną, jesteśmy jednym z miejsc tętniących życiem, dostępnym dla kultury miasta, jego mieszkańców i społeczności.

Zachęcamy do odpowiedzialności:
• Zapewniamy dostęp do wysokiej jakości informacji i zasobów oraz rozwijamy odpowiedzialną pracę z nimi.   • Budzimy rozagę i odpowiedzialność, bierzemy pod uwagę wpływ na nasze otoczenie, miasto, społeczeństwo, przyrodę i planetę.   • Dajemy odwagę i możliwości aktywnego obywatelstwa.
Wzmacniamy przynależność:
• Tworzymy przestrzeń do spotkań i dyskusji, opartych na szacunku i wzajemnym zrozumieniu.   • Rozwijając empatię i solidarność, przyczyniamy się do zmniejszenia wykluczenia społecznego i pełnego szacunku współistnienia.   • Wspierając życie społeczne i wspólnotowe, wzmacniamy obywatelstwo, humanitarność i potencjał intelektualny miasta.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Identita Mestskej knižnice v Bratislave. In *Súťažná výzva: Vizualna identita Mestskej knižnice v Bratislave* [Dokument elektroniczny]. 2021. Tryb dostępu: https://cdn-api.bratislava.sk/strapi-city-library/upload/Sutazna_vyzva_Vizualna_identita_Mestkej_kniznice_v_Bratislave_00300ef8db.pdf.

Biblioteka Miejska w Bratysławie, będąc jedną z organizacji kulturalnych powołanych przez gminę, stanowi integralną część kultury miasta. Zgodnie z pielęgnowanymi wartościami współpracuje z innymi organizacjami kulturalnymi (miejskimi i nie tylko), aby stworzyć wartościową całość i zaoferować ludziom bogate możliwości życia kulturalnego. Działania te wspiera *Dekada dla kultury. Koncepcja zrównoważonego rozwoju kulturalnego Bratysława 2030*, która jest oficjalnym dokumentem planującym rozwój kultury miasta w latach 2022-2030 [1]. Kultura w Bratysławie rozumiana jest jako sposób życia, jako system ogółu zjawisk kulturowych i społecznych zachodzących na danym terenie – od rozwoju terytorialnego, poprzez tożsamość kulturową, po ciągłość historyczną i społeczną. Rozwój kultury w ramach tej koncepcji odzwierciedla zainteresowanie jakością życia mieszkańców oraz wzmacnianiem społeczności i lokalnej tożsamości. Chodzi więc o wysiłek lepszego zrozumienia specyfiki miasta i zacieśnienia współpracy między poszczególnymi jednostkami administracji publicznej na jego terenie. Oznacza to wspieranie pogłębiania uczestnictwa oraz spójności społecznej. Dlatego we wspólnym interesie leży, aby rozwój kultury był powszechnie przyjętą wizją wszystkich do roku 2030.

Biblioteka Miejska w Bratysławie jest instytucją kultury, która dostrzega swą ważną rolę w życiu kulturalnym miasta. Chce przyczyniać się do kształtowania tejże kultury nie tylko poprzez samą literaturę, ale także w szerszym kontekście. Bratysławska biblioteka to publiczne miejsce kultury, w którym mogą spotykać się społeczności o różnych potrzebach i warunkach życia – placówka ta zaciera te nierówności, uwrażliwia społeczeństwo i tworzy w ludziach poczucie, że mają w pobliżu instytucję, która jest im pomocna w różnych sytuacjach życiowych. Ponadto wspiera nieformalną edukację i integrację społeczną, chce także kształtować w ludziach poczucie odpowiedzialności za miejsce, w którym żyją, a także pobudzać ich zainteresowanie społeczeństwem i środowiskiem. W optymalnych warunkach

biblioteka może również wzmacniać aktywność obywatelską, stając się miejscem publicznych dyskusji. Ponadto celem placówki jest wspieranie indywidualnego rozwoju, kształcenia i samorealizacji mieszkańców miasta, a także włączanie do społeczności ekspatriantów, obcokrajowców i osób niepełnosprawnych w każdy możliwy sposób. Istotna jest także dbałość o przestrzeń fizyczną biblioteki. Bibliotekarze dostrzegają potrzebę zwiększenia jej dostępności i eliminacji barier, a także przeprowadzenia gruntownej renowacji, przy jednoczesnym realizowaniu celów instytucji.

Do praktycznych przykładów współpracy między instytucjami kulturalnymi zaliczyć można współdzielenie przestrzeni na wydarzenia i „przeplatanie się” działań kulturalnych (np. wystawy sztuki w bibliotece czy wydarzenia literackie w galerii) oraz wiele innych. Zgodnie z założeniami strategii biblioteka będzie w przyszłości jeszcze bardziej rozwijać te działania – zarówno wzmacniając współpracę między instytucjami, jak i budując silne relacje ze społeczeństwem.

Wyzwanie na przyszłość – przestrzenie i ich użytkowanie

W 2024 r. biblioteka ogłosiła publiczny, dwuetapowy konkurs architektoniczny na projekt wnętrza pomieszczeń bibliotecznych. Propozycje miały uwzględniać 1000 m² powierzchni w budynkach na Kapucíńska i Klariská [6]. Celem projektu było znalezienie optymalnego rozwiązania umożliwiającego stworzenie atrakcyjnej i wielofunkcyjnej przestrzeni bibliotecznej, wykorzystującej nowoczesne wyposażenie. Taka przestrzeń miałaby spełniać wymagania dotyczące komfortowego świadczenia i korzystania z usług zarówno przez publiczność, jak i personel, a zwłaszcza prowadzenia zajęć edukacyjnych, kulturalnych i społecznych.

Konkurs ujawnił kilka ważnych kwestii, które pojawiły się we wszystkich propozycjach (lub co najmniej w 2 z 3 propozycji). Architekci zalecili umieszczenie wysokich, sięgających aż do sufitu półek wzdłuż obwodu pomieszczeń. Półki w środku miałyby być niższe, co poprawiłoby percepcję i przejrzystość całej przestrzeni. Ponadto rekomendowali ograniczenie liczby nowych kolorów, ponieważ kolorowe są już same książki, a jednocześnie kolor do przestrzeni wnoszą też ludzie. W swoich projektach architekci położyli również nacisk na ganek i dziedziniec, a dokładniej na aktywniejsze korzystanie z tych przestrzeni.

Znacząca była percepcja ulicy Kapucíńska jako głównego wejścia do biblioteki. Zwrócono uwagę na wykorzystanie światła okna wychodzącego na ulicę a także podkreślenie głównego wejścia. Z punktu widzenia wizualnego ważne jest, aby oświetlone były nie tylko szyldy, ale i sama biblioteka, by można było zobaczyć jej zawartość i ruch ludzi wewnątrz.

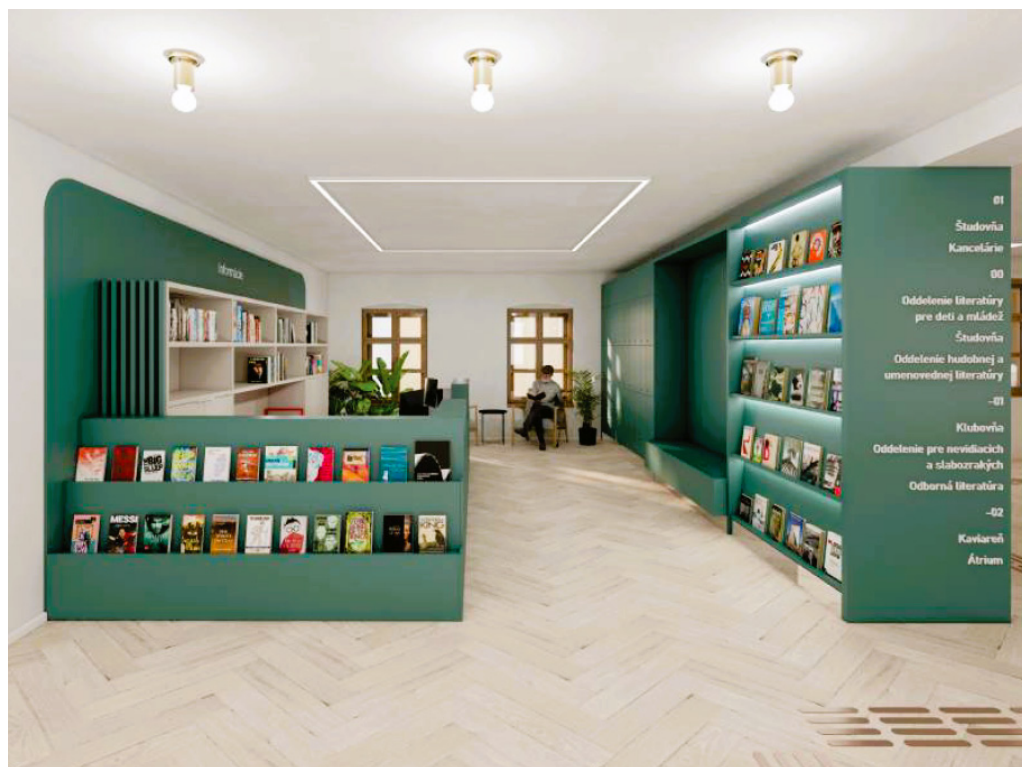
Wszystkie trzy najwyżej ocenione propozycje charakteryzowały się bardzo wysoką jakością, każda z nich w czymś pomogła i każda pokazała jakąś wizję. Rok 2025 będzie w bibliotece okresem intensywnej komunikacji ze zwycięskim zespołem architektonicznym, ale również rokiem poszukiwania kompromisów w trakcie realizacji projektu architektonicznego.

Zgodnie z założeniami instytucji, pracownicy biblioteki wzięli i nadal będą brali udział w procesie tworzenia nowej przestrzeni. Początkowo była to forma dyskusji grupowych,

które najpierw miały na celu ustalenie potrzeb i niezbędnych warunków, które miał spełnić projekt, a w następnych krokach będą to prace ze zwycięskim zespołem architektonicznym. Biblioteka ponadto umożliwia swoim pracownikom bieżące (w formie online) komentowanie zwycięskiego projektu. Warto nadmienić, że bibliotekarze podchodzą do projektu modernizacji wnętrz z entuzjazmem i nadzieją na pozytywne zmiany w przyszłości.

Na ilustracji 1 przedstawiono jedną z wizualizacji głównego wejścia do biblioteki od strony ulicy Kapucyńska.

Ilustracja 1. Główne wejście do biblioteki od strony ulicy Kapucyńska

Źródło: Dang The Vanh.

Podsumowując, Biblioteka Miejska w Bratysławie jest przykładem instytucji, która dzięki swojej otwartości, wsparciu założyciela i nieustraszonemu wysiłkowi zespołu pracowników może osiągnąć wiele. Trzeba mieć nadzieję, że w niedalekiej przyszłości sytuacja we wszystkich obszarach ustabilizuje się, a biblioteka będzie się nadal rozwijać, być może nawet w szybszym tempie niż dotychczas.

Bibliografia

1. Dekáda pre kultúru. Konceptia udržateľného rozvoja kultúry Bratislava 2030. In *Hlavné mesto Slovenskej republiky Bratislava* [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: <https://bratislava.sk/kultura-a-komunity/koncepcia-kultury>. Stan z dnia 25.03.2025.
2. *Grössling* [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: <https://grossling.sk/>. Stan z dnia 24.02.2025.
3. Identita Mestskej knižnice v Bratislave. In *Súťažná výzva: Vizualna identita Mestskej knižnice v Bratislave* [Dokument elektroniczny]. 2021. Tryb dostępu: https://cdn-api.bratislava.sk/strapi-city-library/upload/Sutazna_vyzva_Vizualna_identita_Mestkej_kniznice_v_Bratislave_00300ef8db.pdf. Stan z dnia 17.02.2025
4. MEDZIHRADSKÁ-NETÍKOVÁ Zdena. *Mestská knižnica v Bratislave (1900-1970)*. Bratislava: Mestská knižnica v Bratislave, 1971.
5. MESTSKÁ KNIŽNICA V BRATISLAVE. Čitateľské zážitky. In *YouTube* [Dokument elektroniczny]. 2020. Tryb dostępu: https://www.youtube.com/playlist?list=PL-u7_PB5RXt5SNbxFksI9kimP9NwDJg8o. Stan z dnia 24.02.2025.
6. MESTSKÁ KNIŽNICA V BRATISLAVE. *Modernizácia interiérov Mestskej knižnice v Bratislave, ulica Kapucínska, Klariská* [Dokument elektroniczny]. 2024. Tryb dostępu: <https://mestskakniznica.sk/o-nas/dokumenty-a-zverejnovanie-informacii/dokumenty/modernizacia-interierov-mestskej-kniznice>. Stan z dnia 25.02.2025.
7. MESTSKÁ KNIŽNICA V BRATISLAVE. *Odborný seminár – Funkčný dizajn a moderná architektúra knižníc. 30.09.2020* [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: https://www.youtube.com/playlist?list=PL-u7_PB5RXt4b_jVBOXEMTFjcu5UI5R0. Stan z dnia 24.02.2025.
8. MONCOLOVÁ Emília et al. *Mestská knižnica v Bratislave 1900-1990 (Zborník k 90. výročiu MsK)*. Bratislava: Mestská knižnica v Bratislave, 1990.